

ข้อปฏิบัติในการป้องกันอัคคีภัยในโรงงานช่วงฤดูแล้ง

ในช่วงฤดูแล้งนี้ที่เป็นช่วงที่อาจเกิดอัคคีภัยได้ง่ายให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานใส่ใจ ระมัดระวัง ตรวจสอบ ตรวจตราอุปกรณ์เครื่องจักรให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างปลอดภัย ตลอดจนกิจกรรมภายในโรงงานที่ทำให้เกิดไฟ เช่น การเชื่อม การตัดเฉื่อย การเผา และการใช้ความร้อนต้องมีการระมัดระวัง มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวมถึงการให้ความสำคัญอย่างยิ่งการจัดเก็บจัดวางวัสดุ สิ่งของ วัสดุดิบ ผลิตภัณฑ์ที่สามารถติดไฟได้ง่ายที่เป็น องค์ประกอบที่สำคัญของการติดไฟ กล่าวคือ ไฟเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ ๓ องค์ประกอบ คือ เชื้อเพลิง ความร้อน และอากาศ ซึ่งในฤดูแล้งนี้อากาศจะแห้งเอื้อให้เกิดอัคคีภัยง่ายขึ้นจากทั้ง ๓ องค์ประกอบ โดยเฉพาะเชื้อเพลิงที่เป็น ส่วนสำคัญก็มักจะแห้งและติดไฟง่าย โดยเฉพาะโรงงาน ที่มีการเก็บ การผลิตและใช้วัสดุดิบ หรือวัสดุที่ติดไฟได้ง่าย ต้องมีความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ โดยให้จัดเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยหรือพนักงานระดับหัวหน้างานดำเนินการ ตรวจสอบตามข้อปฏิบัติ ดังนี้

๑. การปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบไฟฟ้า

๑.๑ ต้องตรวจสอบ บำรุงรักษาอุปกรณ์ไฟฟ้า เครื่องมือเครื่องใช้ไฟฟ้า และสายไฟฟ้าให้อยู่ในสภาพ ที่สามารถใช้งานอย่างปลอดภัยเป็นประจำ หากพบว่าชำรุด หลุดหลวม แตกร้าว ฉีกขาด หรือผุกร่อน ให้ดำเนินการ ซ่อมแซม หรือเปลี่ยนใหม่ให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยต่อการใช้โดยทันที ดังนี้

(๑) หลอดไฟ ตรวจสอบสภาพหลอดไฟและขั้วหลอดว่ากะพริบหรือไม่ ขั้วหลอดดำหรือสว่างไม่เต็มหลอด หรือไม่ และมีเสียงดังจากบัลลาสต์หรือไม่ รวมถึงการยึดในส่วนของขาหลอดต้องยึดอย่างแน่นหนา เพราะหากไม่แน่น หลุดหลวมจะทำให้เกิดการอาร์ค (arcs) หรือสปาร์ค (sparks) ทำให้เกิดความร้อน ทั้งนี้ หากตรวจพบให้ดำเนินการ แก้ไขโดยทันที

หลอดกลม (Incandescent lamp) หรือหลอดไส้ โดยให้กระแสไฟไหลผ่านขดลวดที่มีความต้านทานสูง ซึ่งทำให้เกิดความร้อนสูงมาก ซึ่งหากสัมผัสกับสิ่งของที่ติดไฟได้นาน ๆ อาจทำให้เกิดการลุกไหม้ ขึ้นได้ เช่น หลอดไฟสัมผัสกระดาษ ผ้า เส้นใย หรือปุ๋ย เป็นต้น

(๒) มอเตอร์ไฟฟ้า (Electric Motors) ต้องตรวจสอบและทำความสะอาดไม่ให้เกิดการสะสมของฝุ่น หรือเส้นใย ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ทำให้เกิดการลัดวงจร รวมถึงตรวจสอบการชำรุดหรือเสื่อมสภาพของสารที่เป็นฉนวน เคลือบขดลวดที่เป็นสารทนความร้อนสูง หรือสารหล่อลื่นและสิ่งสกปรกต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดแรงเสียดทานที่ลูกปืน มากเกินไป ซึ่งทำให้เกิดความร้อนสูงขึ้นในมอเตอร์จนทำให้เกิดเพลิงลุกไหม้ได้

(๓) พัดลม ต้องตรวจสอบและทำความสะอาดไม่ให้เกิดการสะสมของฝุ่นเป็นประจำ ซึ่งสาเหตุ ก็เช่นเดียวกับมอเตอร์ที่อาจทำให้เกิดความร้อนสูงลุกติดฝาครอบที่เป็นพลาสติกและลูกกลมไปยังเชื้อเพลิงอื่นได้

(๔) ปลั๊ก สวิตช์ เบรกเกอร์ และคัทเอาต์ ต้องติดตั้งในกล่อง มีฝาครอบมิดชิด ไม่มีรอยแตกร้าว และ ไม่มีรอยไหม้ การต่อสายต้องแน่นหนา

(๕) ฟิวส์ (Fuses) ทำด้วยตะกั่วผสมดีบุก มีจุดหลอมเหลวประมาณ ๑๕๕ องศาเซลเซียส ซึ่งเมื่อ ฟิวส์ขาดต้องรีบตรวจสอบหาสาเหตุก่อนที่จะมีการเปลี่ยนฟิวส์ใหม่ และขนาดของฟิวส์ต้องเลือกให้เหมาะสมกับปริมาณ กระแสที่ใช้

(๖) สายไฟ ฉนวนหุ้มสายไฟต้องมีสภาพที่ไม่ฉีกขาดหรือชำรุด โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ใกล้เปลวไฟ อุณหภูมิสูง หรือเก็บสารที่ติดไฟได้ง่าย หรือเสี่ยงต่อการทำให้ฉนวนฉีกขาด ควรร้อยสายไฟไว้ในท่อโลหะ

(๗) ควรดูแลรักษาความสะอาดภายในตู้ หรือแผงควบคุมสวิตช์ปิด-เปิดวงจรไฟฟ้าให้สะอาด เป็น ระเบียบไม่รกรุงรังปราศจากคราบน้ำมัน ฝุ่น หรือเส้นใยทุกชนิดที่อาจจะเป็นเชื้อเพลิงได้

๑.๒ การติดตั้งหลอดไฟเพื่อให้แสงสว่างภายในสถานที่จัดเก็บ ควรอยู่เหนือเส้นทางการเคลื่อนย้าย และสูงเหนือจากวัตถุไวไฟอย่างน้อย ๐.๕๐ เมตร ชนิดของหลอดไฟ และตำแหน่งในการติดตั้งต้องไม่ก่อให้เกิดความร้อนต่อวัตถุไวไฟ

๑.๓ โคมไฟชนิด Metal Halide และ Mercury ต้องมีฝาครอบป้องกันหลอดตกสู่พื้น

๑.๔ ต้องติดตั้งสายดินของเครื่องจักร และตู้ไฟฟ้าให้ครบถ้วนและถูกต้องตามหลักวิชาการ

๑.๕ ควรปลดสวิตช์วงจรไฟฟ้าออกทุกครั้ง หลังการเลิกใช้งานเป็นเวลานาน ๆ

๑.๖ มอเตอร์ไฟฟ้า หรืออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิด ห้ามใช้งานเกินกำลังงานไฟฟ้าจากที่กำหนดไว้ ซึ่งจะ
ทำให้ฉนวนและอุปกรณ์เสื่อมสภาพได้เร็ว และทำให้เกิดการลัดวงจรไฟฟ้าได้ง่าย

๑.๗ การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ไฟฟ้าที่มีการเคลื่อนย้ายไปมาได้ ต้องใช้ความระมัดระวัง และต้องจัดให้มี
อุปกรณ์ป้องกันสายไฟฟ้าที่อาจถูกกระแทกกระแทก หรือถูกกดทับจากยานพาหนะ อาจทำให้เกิดไฟฟ้าลัดวงจรเป็น
อันตรายแก่ผู้ปฏิบัติงานได้

๑.๘ เครื่องจักร อุปกรณ์ ถังเก็บ ถังปฏิกิริยาหรือกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวัตถุไวไฟต้องทำการต่อสายดิน
(Grounding) หรือต่อฝาก (Bonding) เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดจากไฟฟ้าสถิต

๑.๙ อุปกรณ์ไฟฟ้า ในบริเวณที่ใช้หรือจัดเก็บสารไวไฟ เช่น ไอร์อะเซทของน้ำมันเชื้อเพลิง ทินเนอร์ หรือ
ก๊าซไวไฟรวมทั้งบริเวณที่มีฝุ่นละอองของเส้นใย ฝ้าย จะต้องมีการป้องกันมิให้ประกายไฟจากการอาร์ค หรือสปาร์ค
ออกมาถูกกับเชื้อเพลิงข้างนอก ทำให้ลุกไหม้ขึ้นได้

๒. การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเชื่อมโลหะ

๒.๑ การก่อสร้าง ต่อเติม หรือซ่อมแซม อาคารหรือเครื่องจักร และการปฏิบัติงานที่มีการเชื่อมตัด หรือเจียร
ชิ้นงานหากมีการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดประกายไฟหรือสะเก็ดไฟ จะต้องมียาสูบหรืออุปกรณ์ทนไฟเพื่อควบคุม ป้องกัน
ปิดกั้นสะเก็ดไฟประกายไฟ มิให้กระเด็นไปถูกวัสดุที่ติดไฟง่าย ซึ่งจะทำให้เกิดการลุกไหม้ได้ และควรมีผู้รับผิดชอบ
ควบคุมการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด หรือมีระบบการอนุญาตให้ปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดประกายไฟ (Work Permit)

๒.๒ อุปกรณ์การเชื่อม สายไฟ และข้อต่อที่หลวมหรือชำรุด ต้องทำการแก้ไขให้อยู่ในสภาพปลอดภัย พร้อมทั้ง
ที่จะใช้งานอยู่เสมอ

๒.๓ ตรวจสอบการรั่วไหลของข้อต่อและวาล์วเป็นประจำ ถ้าพบว่ามีกลิ่นของแก๊สจากถังแก๊สให้หยุด
การทำงานที่ใช้ไฟในบริเวณนั้นทันที และรีบป้องกันและแก้ไขโดยเร็ว

๒.๔ การเชื่อมต้องระวังเปลวไฟ สะเก็ดไฟที่จะถูกลมพัดปลิวไปตกอยู่ในบริเวณที่มีสารไวไฟหรือวัตถุติดไฟง่าย
หรือเป็นอันตรายต่อพนักงานข้างเคียง

๓. การจัดเก็บและการปฏิบัติงานอื่น ๆ

๓.๑ ในสถานที่จัดเก็บที่มีการทำงานในเวลากลางวันและแสงสว่างจากธรรมชาติเพียงพอ ไม่จำเป็นต้องติดตั้ง
ดวงไฟ แต่ถ้าสภาพการทำงานที่แสงสว่างจากธรรมชาติไม่เพียงพอ ต้องมีการปรับปรุงสภาพแสงสว่างโดยอาจติดตั้ง
แผงหลังคาโปร่งใส

๓.๒ บริเวณพื้นที่อันตรายที่มีการจัดเก็บและขนถ่ายวัตถุไวไฟ ต้องติดตั้งระบบไฟฟ้าและอุปกรณ์ไฟฟ้าชนิด
ป้องกันการระเบิด (Explosion Proof) ให้เหมาะสมกับวัตถุไวไฟที่จัดเก็บนั้น ๆ

๓.๓ ก่อนจัดเก็บวัตถุไวไฟต้องตรวจสอบสภาพของภาชนะหรือหีบห่อ ถ้าพบความเสียหายจนไม่สามารถนำเข้าไปเก็บ
ในสถานที่จัดเก็บได้ ให้กำหนดพื้นที่เฉพาะเพื่อถ่ายบรรจุใหม่ หรือให้บรรจุในบรรจุภัณฑ์ใหม่

๓.๔ ต้องนำวัตถุไวไฟที่บรรจุอยู่ในภาชนะหรือหีบห่อที่ได้รับความเสียหายหรือวัตถุไวไฟที่ได้รับการเปลี่ยน
ภาชนะหรือหีบห่อใหม่ไปใช้ก่อน

๓.๕ การจัดเก็บวัสดุสิ่งของที่ติดไฟได้ หากเป็นการเก็บกองวัตถุได้เก็บในชั้นวางความสูงของกองวัตถุนั้นต้อง
ไม่เกิน ๖ เมตร และต้องมีระยะห่างจากโคมไฟไม่น้อยกว่า ๖๐ เซนติเมตร โดยวัดจากพื้นถึงจุดสูงสุด

๓.๖ การใช้ การจัดเก็บ การขนถ่ายหรือขนย้าย ตลอดจนการจัดการต่าง ๆ เกี่ยวกับวัตถุไวไฟและวัตถุที่ติดไฟ
ให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในเอกสารข้อมูลความปลอดภัย (Safety Data Sheet) ของสารนั้น

๓.๗ หากมีสารไวไฟจำนวนมาก พื้นที่เก็บสารไวไฟควรแยกเป็นอาคารจัดเก็บไว้ต่างหาก ควรอยู่ภายนอกอาคารผลิต หรืออาคารอื่น ๆ โดยมีระยะห่างอย่างน้อย ๑ ช่วงถนน เพื่อป้องกันการลุกลามกรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้ในพื้นที่เก็บวัสดุไวไฟที่อาจเกิดการระเบิดหรือเป็นต้นเหตุเพลิงไหม้ได้ง่าย นอกจากนี้พื้นที่เก็บสารไวไฟไม่ควรอยู่ใกล้กับพื้นที่เกิดประกายไฟ หรือใกล้แหล่งความร้อน เช่น พื้นที่เตาเผา พื้นที่งานซ่อมบำรุงที่มีการเชื่อม ตัด เจียรที่มีประกายไฟเกิดขึ้น

๓.๘ อาคารจัดเก็บต้องมีการระบายอากาศที่เพื่อป้องกันปัญหาการสะสมของไอระเหยของวัสดุไวไฟที่อาจเกิดการรั่วไหลออกจากภาชนะบรรจุ และวิธีที่ทำให้มั่นใจได้ว่าจะมีการระบายอากาศที่ดีและเพียงพอ คือการออกแบบให้มีช่องระบายอากาศที่ผนังด้านนอกทั้งด้านบนและด้านล่าง

๓.๙ ต้องจัดให้มีการระบายอากาศ และการถ่ายเทไม่ให้มีการสะสมของไอระเหยของสารไวไฟ จะช่วยลดความเสี่ยงการเกิดเพลิงไหม้ได้

๓.๑๐ การจัดเก็บวัสดุที่ติดไฟได้เอง เช่น ถ่านหิน กากอ้อย ควรจัดเก็บในอาคารที่มีความสูงระบายอากาศได้ดี ไม่อยู่ใกล้แหล่งความร้อนหรือประกายไฟ ทำการตรวจสอบการคั่วตัวเป็นประจำโดยการพลิกกองหรือจัดลำดับการใช้ให้กองที่มาก่อนถูกนำไปใช้ก่อน (First in first out) รวมทั้งควรมีถังระบายน้ำรอบที่กองเก็บ และจัดเตรียมอุปกรณ์ดับเพลิงให้พร้อมใช้งาน

๓.๑๑ การจัดเก็บวัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถติดไฟได้ง่าย เช่น ฝ้าย เส้นใยสังเคราะห์ กระดาษ ควรจัดเก็บเป็นสัดส่วน ในพื้นที่ที่ถ่ายเทอากาศได้ดี ไม่อยู่ใกล้บริเวณที่อาจมีประกายไฟหรืออุณหภูมิสูง และจัดเตรียมอุปกรณ์ดับเพลิงให้พร้อมใช้งาน

๓.๑๒ ต้องจัดทำป้ายห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณ “อันตรายจากสารไวไฟหรือวัตถุระเบิด” ที่เห็นได้ชัดเจนและควรจัดหาสถานที่สำหรับสูบบุหรี่พร้อมอุปกรณ์ดับไฟบุหรี่โดยเฉพาะให้เพียงพอเหมาะสมและต้องอยู่ห่างจากสารไวไฟ

๓.๑๓ ห้ามทำให้เกิดความร้อนหรือประกายไฟในบริเวณที่มีการเก็บ หรือใช้สารไวไฟโดยเด็ดขาด

๓.๑๒ ควรกำจัด ตัดหรือถอนหญ้าแห้ง หรือสิ่งของที่อาจก่อให้เกิดการติดไฟได้ในบริเวณโดยรอบโรงงาน เพื่อป้องกันการเกิดเพลิงไหม้จากภายนอก รวมถึงการตรวจสอบ และจัดระเบียบการกองวัสดุต่าง ๆ ที่ติดไฟได้ภายนอกตัวอาคารโรงงาน

หมายเหตุ : กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอัคคีภัยของกระทรวงอุตสาหกรรม

๑. กฎกระทรวงอุตสาหกรรม กำหนดมาตรการความปลอดภัยเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าในโรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๐
๒. ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การป้องกันและระงับอัคคีภัยในโรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๒
๓. ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๔๒) เรื่อง มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยในการดำเนินงาน
๔. ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๒) เรื่อง มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยในการดำเนินงาน

ด้วยความปรารถนาดีจาก
สำนักเทคโนโลยีความปลอดภัย กรมโรงงานอุตสาหกรรม
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๐๒ ๔๒๑๕-๖ โทรสาร ๐ ๒๓๕๔ ๓๓๙๒